

книга», 2005 – 176 с.

10. Родинна педагогіка : навчально-метод. посібник / А. А. Марушкевич, В.Г. Постовий, Т. Ф. Алексеєнко та ін. – К. : ПАРАПАН, 2002. – 216 с.

11. Стельмахович М. Г. Використання української етнопедагогіки в педагогічній пропаганді серед батьків / М.Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ, 1989. – 423 с.

In the article the pedagogical significance of the family educational traditions, which lies in the purposeful and systematic influence on the development of the personality of the junior schoolboy has been substantiated. The purpose of the family educational traditions, which consists in the cultivation in the personality of love for work, kindness, honesty, justice, modesty, respect for mother and father, mutual help, love for Homeland has been studied. On the basis of generalization of theoretical approaches, it has been studied that family practices and ordinances are a system of ritual acts and behavioral norms that are associated with different stages of the child's life. Family traditions shape the child's personal qualities gradually from the moment of its birth and throughout its life.

Key words: family, schoolchild, family traditions, family traditions, socialization of the child

УДК 159.9.018.4:33-051

Чакава М. А.
студентка І курсу спеціальності «Психологія»
Ямчук Т. Ю.
кандидат психологічних наук, старший викладач,
Мукачівський державний університет

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

У статті проаналізовано особливості розвитку професійних якостей майбутніх фахівців у професійному становленні, конкретизовано поняття «професійні якості» у психологічній літературі та визначено основні підходи до професійних якостей. З'ясовано, що професійні якості які формуються в ході навчання є елементом професійної готовності фахівця.

Ключові слова: якості, професійні якості фахівця,

професійне становлення, здібності, навчальна та професійна діяльність.

Сучасне суспільство вимагає високого професіоналізму фахівців і їх постійного фахового вдосконалення, тож необхідною у суспільній структурі постає професійна освіта яка формує професійний рівень, надаючи майбутнім фахівцям знання, уміння, навички необхідні для практичної діяльності, а також удосконалення професійних якостей які визначаються як професійна придатність, а їх розвиток – як умова становлення професіонала [4, с. 87].

Розглянуто різні сторони визначення поняття «якості фахівця», які вивчаються як інтегрована сукупність професійних і особистісно важливих знань, вимог і вмій в особистості та виявляються у більш ефективній діяльності. Відповідно до цього визначення, професійні якості майбутнього фахівця - це індивідуальні особливості, що сприяють формуванню у людини позитивного ставлення до своєї професії і людям, з якими він працює, прагнення до особистісного зростання, професійного вдосконалення. Тому до особистості майбутнього фахівця «економічної сфери» висуваються особливі вимоги.

Виходячи з цього, пріоритетним завданням вузівської підготовка фахівця є формування у майбутнього спеціаліста таких професійних якостей, які забезпечують розуміння особистості та орієнтацію на розвиток і саморозвиток особистості, а також впливають на такі життєво важливі прояви, як: самоактуалізація, самостійність, здатність обирати та розв'язувати проблеми, усвідомлювати своє професійне Я, визначати власну життєву позицію, долати труднощі, керувати своєю поведінкою та діяльністю. На цьому наголошують сучасні дослідники (І. Зязюн, Л. Крамущенко), які підкреслюють, що від рівня розвитку професійних якостей залежатиме успіх професійної діяльності, виконання покладених повноважень, продуктивність професійної діяльності [2, с. 123].

Проблема розвитку професійних якостей розглядалась у працях широкого кола науковців, зокрема у вітчизняних дослідженнях цим питанням займалися: Н. В. Алішева, Б. Г. Ананьєв, В. О. Бодрова, Є. О. Климова, Е. Ф. Зеєр, А. А. Деркач, В. Г. Зазикін, Н. В. Кузьміна, В. Г. Лооса, А. К. Маркова, В. Д. Шадрікова, Н. С. Бодров, А. В. Карпов та ін. [3, с.168]. Проте, незважаючи на значну увагу дослідників до проблеми розвитку професійних якостей вона залишається недостатньо вивченою.

Мета статті проаналізувати особливості розвитку

професійних якостей у професійному становленні фахівців економічної сфери.

У дослідженнях проблеми професійних якостей спеціаліста, існують різні визначення. Так В. Бодров трактує поняття «професійні якості» наступним чином: «Уся сукупність психологічних якостей особистості, а також цілий ряд фізичних, антропометричних, фізіологічних характеристик людини, які визначають успішність навчання і реальної діяльності, отримали назву «професійні якості» суб'єкта діяльності. Конкретний перелік цих якостей для кожної діяльності специфічний і визначається за результатами психологічного аналізу діяльності та складання її професіограми і психограми [3, с.170]. На думку вченого, професійні якості виступають в ролі тих внутрішніх психологічних характеристик суб'єкта, в яких відображаються зовнішні специфічні впливи факторів конкретного трудового процесу, що виступають у формі професійних вимог до особистості. Значення професійних якостей в успішності освоєння та реалізації професійної діяльності визначається тим, що в них проявляються всі основні характеристики структури особистості, що визначають психологічні особливості системи діяльності: мотиваційно-потребнісні, когнітивні, психомоторні, емоційно-вольові та ін.

В. Шадриков під професійними якостями розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, що впливають на ефективність діяльності й на успішність освоєння цієї діяльності. До таких він відносить здібності, однак, згідно з його думкою, вони не вичерпують всього переліку професійних якостей. Науковець зазначає, що система професійних якостей - це ті внутрішні умови, через які заломлюються зовнішні дії і вимоги до діяльності, тобто розвиток професійних якостей і їх систем виступає вузловим моментом психологічної системи діяльності [5, с.103]. Досліджуючи професійно зумовлену структуру особистості, Е. Зеєр визначає професійні якості як психологічні якості особистості, що визначають продуктивність (якість, результативність тощо) діяльності. Вони багатофункціональні і разом з тим кожна професія має свій ансамбль цих якостей [1, с.60].

Слід зазначити, що деякими вченими поняття «професійні якості» ототожнюється з поняттями «вміння», «здібність». Г. Ковальов та В. Мясичев вказують на те, що вміння - це функціональна, набута психофізіологічна система внутрішніх умов, за наявності яких людина може виконувати на необхідному рівні ту чи іншу діяльність. Вміння - «це набута відповідність

можливостей і діяльності суб'єкта об'єктивним вимогам виконання задачі». Вчені розмежовують поняття «вміння» і «вмілість». На думку вчених, терміни «вміння» та «вмілість» є відправними для розуміння терміна «здібності» [4, с.88]. Вчені визначають спеціальні здібності як специфічну якість чи рівень розвитку професійних якостей, що передбачають для свого розвитку тривалу певну діяльність і часто особливе тренування, нерідко природно обумовлені, які вимагаються діяльністю.

Спробуємо розмежувати поняття «професійні якості» і «здібності». Як зазначають О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Б. Теплов, здібності визначають успішність і ефективність діяльності, і тим самим і ступінь продуктивності прояву суб'єкта діяльності. Здібність є вираженням відповідності між вимогами діяльності і комплексом нервово-психічних властивостей людини; здібність - не проста властивість, а комплекс властивостей, що організовуються і розвиваються трудовою діяльністю; здібності опираються на вроджені і набуті властивості; чим легше досягається і чим вищий результат діяльності, тим більше вона вважається такою, що спирається на природні якості; навпаки, чим більше зусилля, навчання і культури для цього потрібно, тим більше вона вважається продуктом навчання і культури[4, с. 92].

Підтвердження цієї думки знаходимо у дослідженні М. Щукіна. Він вважає: індивідуально-психологічні якості при достатній їхній виразності й необхідному рівні розвитку забезпечують успішність оволодіння різними трудовими вміннями, навичками та відповідними їм знаннями, а тому виступають як здібності. Н. Кузьміна зазначає, що у здібностях економіста має знаходити відбиття основна структура фахової діяльності, а здібності тісно пов'язані з особливостями зору, мови, уявленнями, з рисами характеру та емоційністю спеціаліста, а також спеціальними здібностями.

Узагальнюючи вищенаведені визначення, можна зробити висновок, що професійні якості - це індивідуально-психологічні якості суб'єкта діяльності. Професійні якості є соціально обумовленими, формуються поступово, розвиваються на основі здібностей і забезпечують результативність та ефективність діяльності. Оскільки в якості суб'єкта діяльності можуть об'єднуватися різні здібності, то цілком доречним буде вживання даних понять у контексті професійних якостей. Ми поділяємо цю точку зору і вважаємо, що професійні якості та їх системи необхідно визначити як внутрішні умови, які опосередковують зовнішні впливи і вимоги діяльності.

Для нашого дослідження важливим постає потреба в

поглибленому вивченні і систематизації даних про особливості формування професійних якостей майбутніх фахівців, та її вплив на особистісний розвиток. На цьому етапі постає питання становлення особистості студентів як майбутніх фахівців. Тому питання особистісного розвитку студента і формування його готовності до майбутньої професійної діяльності - ключові в теорії та практиці вдосконалення роботи сучасного вищого навчального закладу.

Для дослідження професійних якостей у студентів та працівників ми використали методику «Діагностика самоактуалізації особистості» (А.В. Лазукіна). Вибірку склали студенти та працівники сфери економічних відносин, загальна кількість досліджуваних складає 60 осіб. Актуальність дослідження саме цієї вибірки було зумовлено тим, що ми хотіли дослідити розвиток професійних якостей у групах і при цьому зробити між ними порівняння.

Дослідження показало, що у 89% працівників провідними показниками виступає креативність та цінності. Отримані результати свідчать, про те, що досліджувані вміють використовувати свій творчий потенціал застосовувати їх в багатьох сферах, вони живуть справжнім, не відкладають своє «життя» на потім, добре розуміють цінність життя «тут і тепер», при цьому добре усвідомлюють позитивну «Я – концепцію», яка слугує джерелом стійкої адекватної самооцінки.

У той час якщо брати до уваги менш досвідчених фахівців «студентів» то вони на 74% орієнтовані на особистісне спілкування, прагнуть взаємодіяти з оточуючими, колективом, це співвідноситься із здатністю до адекватного самовираження, налаштовані на придбання знань яка поєднується із високою потребою в пізнанні. Це позитивний результат на основі якого впродовж навчання у вищій школі у професійній спрямованості студентів виражається позитивне ставлення до професії, бажання вдосконалювати свою підготовку.

Також в даному дослідженні була використана не менш значима діагностична методика «Тест смисложиттєвих орієнтацій», на основі якої було з'ясовано, що студенти не в повній мірі можуть самостійно контролювати своє життя, приймати рішення оскільки проходять період навчання, але вони внутрішньо мотивовані на навчання, прагнуть до здобуття знань, яке пов'язане з внутрішньою мотивацією та цілеспрямованістю. На відміну від працівників в яких відмічається гармонійний рівень самореалізації, високий рівень загальної осмисленості життя, локусу контролю - життя, процесу життя та цілей. Виражена спрямованість респондентів

на духовне задоволення та сфери освіти, професійного життя, та захоплені. Тобто це особистості, які добре розуміють сенс свого життя, мають чіткі цілі у майбутньому, насолоджуються процесом їх досягнення та задоволені своїм минулим, постійно прагнуть до особистісного росту, професійної досконалості.

На основі аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження, вивчення особливостей професійних якостей фахівців ми виявили, що професійні якості є складовим компонентом особистісної культури та необхідною умовою ефективної професійної діяльності, адже правильно сформовані якості є передумовою і гарантом успішної професійної діяльності особистості. Можна зазначити, що зміст професійних якостей є основою та наслідком утворення індивідуальної професійної концепції майбутнього фахівця, що поєднує особистісну основу наявності необхідних психологічних характеристик (індивідуально-психологічних особливостей особистісних якостей, здібностей) та ставлення до діяльності (мотиви, уявлення про діяльність, задоволеність діяльністю).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ямчук Т.Ю. Образ професії як механізм формування самоідентичності / Т. Ю. Ямчук // Збірн. наук. праць Ін-ту психології імені ГС Костюка НАПНУ. Проблеми загальної та педагогічної психології. – 2011. – Вип.2. – С. 32-39.
2. Кірей К. О. Формування професійних знань майбутніх фахівців: автор. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / К. О. Кірей. – Вінниця, 2008. – 283 с.
3. Кокун О.М. Теоретичні та практичні засади психологічного забезпечення професійного становлення особистості / О. М. Кокун // Матеріали II Всеукраїнського психологічного конгресу, присвяченого 110 річниці від дня народження Г.С. Костюка (19 – 21 квітня 2010 р.). Т. III. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. – С.167 – 171.
4. Копил Г.О. Соціальне значення формування професійної культури студентів економічних спеціальностей / Г.О. Копил // Нові технології навчання : науково-методичний збірник / Г.О. Копил; кол. авт. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Вип. 36. – С.86-93.
5. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека / В.Д. Шадриков. – 2-е изд., перераб. и допол. – М. : ФиС, 2001. – 320 с.

In the article the peculiarities of the development of professional

qualities of future specialists in professional formation have been analyzed, the concept of «professional qualities» in psychological literature has been specified and the basic approaches to professional qualities have been defined. It has revealed that the professional qualities that are formed during the training are an element of professional readiness of a specialist.

Key words: qualities, professional qualities of a specialist, professional formation, abilities, educational and professional activity.

УДК 37.013:81

Чекан К. В.
студентка II курсу спеціальності «Початкова освіта»
ОС «Бакалавр»
Василинка М. І.
старший викладач,
Мукачівський державний університет

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СЛОВЕСНИХ ЗАСОБІВ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

У статті розкривається виховний потенціал словесних засобів народної педагогіки. Автори зазначають, що провідними навчально-виховними засобами етнопедagogіки є рідна мова, усна народна творчість, народне мистецтво, національні традиції, звичаї і обряди, природа, колицьова пісня, скоромовки, оповідання, казки. З'ясовано, що в контексті сьогодення постала гостра потреба у використанні засобів народної педагогіки в освітньому середовищі початкової школи.

Ключові слова: народна педагогіка, Концепція Нової української школи, етновиховання, засоби етновиховання, рідна мова, фольклор.

В контексті розбудови незалежної України, створення системи національної освіти й виховання, особливого значення набуло науково обґрунтоване розв'язання виховних завдань засобами народної педагогіки. Народна педагогіка завжди виступала і виступає як самобутнє культурно-історичне явище. В Концепції Нової української школи зазначено, що сучасні навчальні заклади повинні працювати в тісному контакті з батьками, налагоджувати взаємозв'язок з родинами, бо це – основа, передумова підвищення активності навчання та виховання підростаючого покоління.